

'tot de Europeanen die de belangen en behoeften van dit land na 10 mei ten volle begrijpen. Hij behoort de eerste plaats in te nemen naast figuren als van der Plas en Spit.¹ De regering is hem moreel dank schuldig. Mèt dan wel zonder opzet is Jonkman c.s. een rem geweest voor de volksbeweging, want aan de stem van zijn groep is het te danken dat de Indonesische nationalisten nog geloven dat niet alle Europeanen conservatief zijn. Voor een deel der Europese pers is de stem van Jonkman gevaarlijk, maar voor de Indonesiërs is ze weldadig.'²

Inderdaad, een deel van de Europese pers had voor Jonkmans betoog geen goed woord over – tot de bladen die dat betoog onderschreven, behoorde Kochs veertiendaags blad *Kritiek en Ophouw*.

★

Sinds *Kritiek en Ophouw* in februari '38 in Bandoeng was opgericht hadden enkele Indonesiërs deel uitgemaakt van de redactie. De bemoeienissen van de redacteurs waren evenwel beperkt gebleven – het was de socialist Koch die in feite als enige het blad redigeerde. In maart '40 werd hij ook formeel enig redacteur, de overige redacteurs, ook de Indonesiërs onder hen, werden voortaan als 'vast medewerker' aangeduid. Bevredigend vond Koch dat niet: hij kreeg meer en meer behoefte aan steun en trok derhalve in de herfst van '40 twee mederedacteurs aan: de in Bandoeng gemobiliseerde journalist J. H. W. Veenstra en de kort te voren in Indië aangekomen partijloze publicist Jacques de Kadt.

Met steun van de Nederlandse regering en goedvinden van het Indisch gouvernement had de Kadt, die in de Meidagen van '40 samen met zijn Joodse ouders en drie broers naar Engeland ontkomen was, zich mèt die familieleden naar Indië kunnen begeven. Hij kwam er eind augustus aan als een van de leden van de eerste groep Joodse vluchtelingen welke tot Indië werd toegelaten.³ Die groep werd door de autoriteiten vastgehou-

¹ De vice-president van de Raad van Nederlands-Indië. ² *Hong Po*, 19 sept. 1941, in *Overzicht van de Indones. en Maleis-Chinese pers, 1941*, p. 1360. ³ Een tweede en een derde groep, beide eveneens uit Engeland afkomstig, kwamen resp. in oktober en in december '40 in Indië aan (deze drie groepen telden tezamen ruim driehonderd vluchtelingen), een vierde groep, ca. honderd vluchtelingen tellend, arriveerde januari '41 uit Lissabon. De tweede en derde groep werden eerst in afzondering gehouden op het eiland Onrust, maar vervolgens uit de primitieve behuizingen aldaar overgebracht naar een groot landhuis bij Buitenzorg; daar kwam ook de vierde groep terecht. Het landhuis werd door Veldpolitie bewaakt – er was dus sprake van een verblijf-